

Tolos to budowla na planie koła, znana już w epoce brązu na obszarze sięgającym od Lewantu do Wysp Brytyjskich. Początkowo w tej formie budowano grobowce (Cypr, Kreta, Mykeny), rzadziej domy mieszkalne (Brytania).

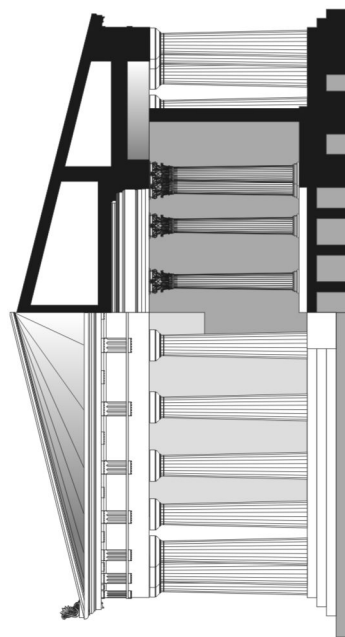
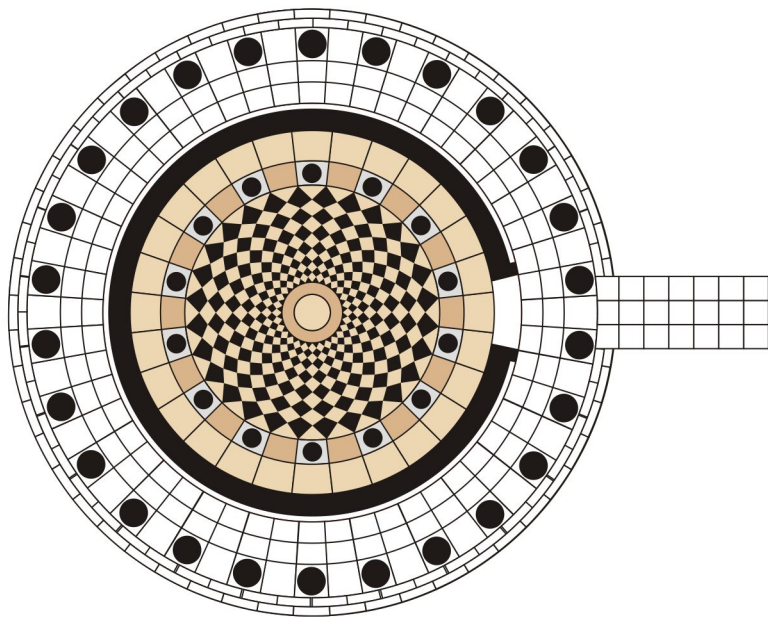
Antyczne greckie tolosy to najczęściej świątynie, z których zachowały się: **świątynia Ateny Pronaia** w delickim sanktuarium Marmaria, **tolos w Epidauros** zwany thymele, oraz tzw. **Philippeion** w Olimpii. Tolos wzniesiony na ateńskiej agorze nie był świątynią, ale stołówką obsługującą członków obradującej w pobliższym buleuterionie rady miejskiej.

Klasyyczny tolos składa się z okrągłej celi otoczonej kolistą kolumnadą tworzącą obejmujące - pteron.

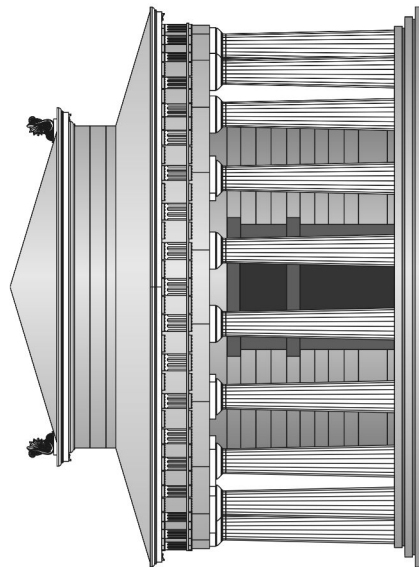
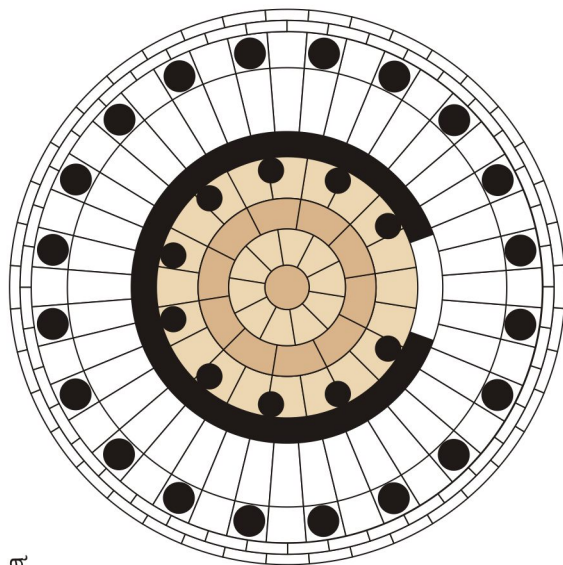
Jest to więc kolisty peripteros. We wnętrzu celi ustawiano zwykle drugą kolumnadę lub zdobiono ścianę półkolumnami wykonanymi w innym porządku.

W przedstawionych przykładach zewnętrzne kolumnady mają porządek dorycki lub joński (Philippeion), wewnętrzne zaś kolumny i półkolumny są korynckie.

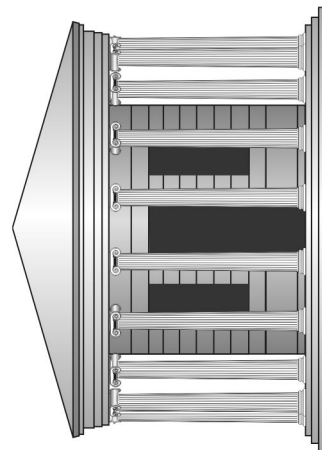
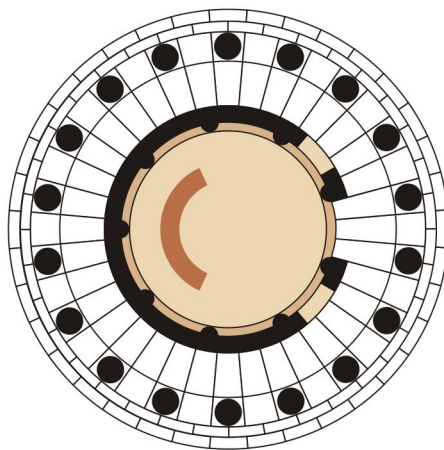
Tolos pozbawiony celi (czyli zadaszenie na kolistej kolumnadzie) nazywa się **monopteros**.

Tolos w Epidauros
26 kolumn doryckich, 14 kolumn korynckich
krepidoma 21,82, wnętrze celi 13,36
wnętrze kolumnady 8,96
365-333 BC

Świątynia Ateny Pronaia, Delfy
20 kolumn doryckich, 10 kolumn korynckich
380-360 BC

Philippeion, Olimpia
18 kolumn jońskich, 9 półkolumn korynckich
338 BC